

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistallenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Saarinen, K. (2020) Oppimisympäristö oppimisympäristössä. TAMK-konferenssi – TAMK Conference 2020. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja, Erillisjulkaisuja, s. 96 - 103.

URL: <https://www.tamk.fi/documents/10181/60405/TAMK-konferenssi-2020.pdf>

11. Oppimisympäristö oppimisympäristössä

*Kirsi Saarinen, lehtori, Pedagogiset ratkaisut/Kielet ja viestintä,
Tampereen ammattikorkeakoulu*

Avainsanat: oppimisympäristö, vieraan kielen oppiminen, vieraan kielen opettaminen

Tiivistelmä

Oppiminen tapahtuu erilaisissa oppimisympäristöissä. Nämä voivat ulottua fyysisestä luokkahuoneesta virtuaaliseen ympäristöön ja ihmisten välisestä kohtaamistilanteesta opiskelijan henkilökohtaiseen psyykkiseen oppimisympäristöön. Pedagogisen oppimisympäristön muodostavat opetuksessa ja oppimisessa käytetyt pedagogiset lähestymistavat ja käytänteet. Tässä tekstissä esitellään lyhyesti vieraan kielen pedagogista oppimisympäristöä, jossa oppimisen nähdään koostuvan kolmesta ulottuvuudesta: ammatillisista sisällöistä, toiminnasta ja opiskelijoiden kokemuksista.

Johdanto

Opetus ja oppiminen ovat murroksessa. Niitä haastavat mm. globalisaatio, teknologian kehitys ja kasvava tiedon määrä. (Oblinger 2006, 8.) Opetussuunnitelmia muutetaan, opetusmenetelmiä muokataan ja uusia oppimisen muotoja kehitetään. Erilaisten oppimisympäristöjen kehittämistä on tullut päivittäistä toimintaa, jossa korkeakoulujen on mietittävä, millaisia oppimisympäristöjä halutaan laadukkaan opetuksen tukena tarjota, jotta opiskelijoiden oppimista ja opiskelua voidaan tukea sekä luoda opiskelijoille mahdollisuudet saavuttaa osaamista ja valmiutta kehittää

jatkuvasti osaamistaan ja taitojaan (Kukkonen & Marttila 2017, 8 & Veermans & Murtonen 2017, 363). Käsitys oppimisympäristöstä on laajentunut. Seuraavaksi esittelen oppimisympäristön moniulotteisuutta sen erilaisten osatekijöiden kautta. Tämän jälkeen kuvaan yhtä pedagogista oppimisympäristöä, jossa vieraan kielen ja kulttuurin opettamisen ja oppimisen nähtiin koostuvan eri ulottuvuuksista tai elementeistä, joita olivat ammatilliset sisällöt sisältäen ammatillisen kulttuurin erityispiirteet, opiskelijoiden toiminnan ja opiskelijoiden kokemukset.

Oppimisympäristö ja sen osatekijät

Aiemmin oppimisympäristö käsitettiin luokkatilaksi, jossa opettaja ja opiskelijat istuivat omien työpöytien ääressä, jotka vielä useimmiten olivat riveissä peräkkäin pysyvillä paikoilla (Piispainen 2008). Nykyisin oppimisympäristö ajatellaan huomattavasti laajempaan. Sen voidaan katsoa olevan fyysisistä, teknologisista, psyykkisistä, sosiaalisista, kulttuurisista ja pedagogisista osatekijöistä muodostuva kokonaisuus, jossa opiskellaan, opitaan ja kehitytään (Veermans & Murtonen 2017, 349).

Fyysiseen oppimisympäristöön kuuluvat tilat, eli koulun sisällä oleva luokkahuone, koulurakennus (sen käytävätilat, ruokala, kahvila ym. muut tilat), sekä kalusteet (esim. sohvoryhmät ja ryhmätyöskentelypisteet) (Veermans & Murtonen 2017, 349). Fyysisinä oppimisympäristöinä voivat olla myös koulun ulkopuoliset ympäristöt ja tilat esim. kirjasto ja taitokeskus. Taitokeskuksella tarkoitetaan klinisten taitojen oppimiseen suunniteltuja simulaatio- ja taitotiloja (ks. Taitokeskus 2018).

Teknologiseen oppimisympäristöön kuuluvat digitaaliset ja virtuaaliset ympäristöt, joita voidaan käyttää opettamisen, opiskelun ja oppimisen tukena (Veermans & Murtonen 2017, 349). Teknologiseksi osatekijäksi lasketaan myös kaikki työkalut ja välineet, kuten esimerkiksi kynä, kumi, paperi, päätelaitteet ja oppimisalustat (Toikkanen 2012, 26), sekä erilaiset mittaus- ja analysointivälineet.

Psyykkinen oppimisympäristö on opiskelijan henkilökohtainen oppimisympäristö (Veermans & Murtonen 2017, 349). Tähän kuuluu kognitiivinen ympäristö eli oppijan ja opettajan omat tiedot ja taidot sekä emotionaalinen ympäristö, joka pitää sisällään tunteet, tunnetilan ja motivaation. Esimerkiksi jännittäminen voi estää opiskelijan opiskelua, oppimista ja kehittymistä. Pelko voi aiheuttaa kokemuksen, että opiskelija ei selviä opiskelusta. Opiskelija ahdistuu, minkä seurauksena motivaatio voi laskea. Sosiaalinen oppimisympäristö puolestaan koostuu sosiaalisesta rakenteesta ja systeemistä, johon vaikuttavat oppimistilanteen osallistujat (opettaja tai opettajat, opiskelijat ja muut henkilöt, esim. vierailijat) ja heidän välinen sosiaalinen vuorovaikutus (Toikkanen 2012, 27). Kulttuuriseen oppimisympäristöön liittyvät kulttuuriset tekijät. Näitä ovat esimerkiksi kulttuurissa tai alalla vallitsevat arvot, uskomukset, toimintatavat ja ihmiskäsitys.

Pedagoginen oppimisympäristö koostuu edellä mainituista osatekijöistä, mutta se kohdistuu opettajan pedagogiseen toimintaan ja siihen liittyviin näkökulmiin (esim. opettajan ihmiskäsitys, oppimiskäsitys, opetusfilosofiat). Toisin sanoen pedagogisessa oppimisympäristössä painottuu sellainen pedagoginen näkökulma, jolla pyritään mahdollisimman hyvän oppimisen mahdollistamiseen (Piispanen 2008, 157).

Esimerkki pedagogisesta oppimisympäristöstä englannin kielen opetuksessa

Vieraan kielen ja kulttuurin opettajana en opeta ”vain” englannin kieltä. Opetukseni päämäärinä ovat sivistyminen, oppimaan oppiminen ja kielitaidon kehittyminen (vrt. Jaatinen 1998, 2003, 2007). Sivistymisen katson tarkoittavan opiskelijan kokonaisvaltaista kehittymistä. Tämä pitää sisällään katseen kääntämisen itseän, opiskelijan oman subjektiivisuuden kehittymisen tukemista, toisen kohtaamista sekä toiseuden huomioonottamista (vieraat kulttuurit, vieraat ammatilliset ja akateemiset kulttuurit).

Oppimaan oppimisella tarkoitan oppimista elinikäisenä oppimisena, jossa oppiminen ei rajoitu vain koulun seinien sisäpuolelle tai opiskeluaikana tapahtuvaksi. Kielitaidon kehittämisellä viittaa yleisen kielitaidon kehittymisen lisäksi ammatillisessa osaamisessa kehittymiseen sekä itsenä kehittymiseen. Kielitaidon opettamisessa ja opiskelussa kieli on osana ammatillisia sisältöjä ja yleisten taitojen osaamista. Näiden kaikkien – sivistymisen, oppimaan oppimisen, kielitaidon (ja ammatissa, elämässä) – kehittymisen ydintä on reflektio. Se vaatii myös opettamista, opiskelua ja harjoittelua, joita voi lähestyä eri tavoin.

Itsereflektio(o)n/reflektio(o)n opettaminen ja oppiminen vieraan kielen opintojaksoilla

Kuvailen seuraavaksi yhtä tekniikan alan englannin opintojaksoa, jossa englannin kielen oppimisympäristön muodostivat ammatilliset sisällöt sisältäen ammatillisen kulttuurin ominaispiirteitä, toiminnan ja opiskelijoiden kokemukset. Kyseinen opintojakso oli viimeinen opintojakso neljän syklin kokonaisuudessa, joiden ai-

koina opetin tekniikan alan opiskelijoille itsereflektiota itsearvioinnin, vertaisarvioinnin ja reflektion kautta.

Opintojakson suunnittelussa keskeisinä lähtökohtina olivat seuraavat kysymykset: Millainen näkemys opiskelijalla on itsestään kielenoppijana? Millainen näkemys opiskelijalla on itsestään kielenkäyttäjänä tulevaisuudessa? Mitkä ovat hänen henkilökohtaiset tavoitteensa? Millaisia kokemuksia opiskelijalla on reflektiosta? Millaisia kokemuksia hänellä on arvioijana ja arvioitavana olemisesta? Millaisia taitoja insinööri tarvitsee työelämässä? Mitä insinööriltä odotetaan ja vaaditaan? Miten opiskelija kokee reflektiivisyyteen opiskelun ja oppimisen liittyen itseensä ja toiseen opiskelijaan? Mitä ja miten minä opettaisin heitä refleктоimaan tietämistään, toimintaansa, olemistaan, oppimistaan sekä toisen opiskelijan tietämistä, toimintaa, olemista, oppimista?

Opintojakson teemoiksi muodostuivat seuraavat:

1. Insinööriksi opiskelu. Tämä teema sisälsi aiheita liittyen opiskelijoiden ammattialaan (esim. robotit, hydraulikka ja pneumatiikka) sekä raportin ja abstraktin kirjoittamisen.
2. Insinööriksi valmistuminen ja työnhaku. Tämä teema koostui mm. omien vahvuuksien ja taitojen analysoinnista, työnhakuprosessista ja työhaastattelusta laajempaan kokonaisuuteen.
3. Toiminta, oleminen ja kehittyminen työelämässä. Tämä teema sisälsi projektin johtamisen ja projektityöskentelyn koostuen suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista sekä yhteistyöstä, neuvotteluista ja kokouksista.

Projektityöskentely on taito, jonka osaamista vaaditaan useilta insinööreiltä työelämässä. Projektityöskentelyssä tekeminen ja kokeminen loivat mahdollisuuden opiskella ja oppia kielitaidon eri osa-alueita (esim. omista projekti- ja ryhmätyökokemuksista puhuminen ja kuunteleminen, projektityöskentelyn osa-alueista lukeminen ja raportin kirjoittaminen). Lisäksi projektityöskentelyn myötä opittiin sekä ammatillisia sisältöjä että tietoja ja taitoja, joita tarvitaan (työ)elämässä. (Ks. esim. Stoller 1997, 2002, 2004.)

Toimintaan, opiskeluun ja oppimiseen sisällytettiin myös itsearviointia, vertaisarviointia ja reflektointia. Opiskelijoiden kokemukset olivat mukana opetuksessa ja oppimisessa. Opiskelijat jakoivat omia kokemuksiaan toisten kanssa. Usein pyysin heitä ensin kirjoittamaan kokemuksistaan ennen keskustelua. Kirjoittaminen auttaa opiskelijaa keskittymään reflektioon. Oman tekstin avulla toisille kertominen voi olla helpompaa, koska opiskelija on sanallistanut ajatuksiaan.

Kaikkiin näihin teemoihin ja toimintaan yhdistettiin oppimispäiväkirjan kirjoittaminen. Oppimispäiväkirja auttoi opiskelijoita tuomaan esille ajatuksiaan, refleктоimaan sekä kiinnittämään huomiota ja tulemaan tietoiseksi oppimastaan ja oppimisestaan (vrt. Biggs & Tang 2011, 230).

Oppimispäiväkirja kirjoitettiin blogimuodossa. Tämä toi mukanaan oppimisympäristön teknologisen elementin. Opiskelijat kirjoittivat oppimispäiväkirjaansa digitaalisessa oppimisympäristössä joko oppituntien jälkeen tai itselleen sopivana aikana (vrt. Veermans & Murtonen 2017, 349).

Lopuksi

Ympäristö, jossa oppiminen ja opiskelu tapahtuvat, on moniulotteinen. Opiskelijan tiedot, taidot ja tunnetila, sosiaaliset tilanteet, (ammatti)kulttuuriset arvot ja toimintatavat muodostavat kokonaisuuden, jossa oppiminen tapahtuu. Oppimiseen liittyvä toiminta puolestaan tapahtuu konkreettisesti ympäristössä eli fyysisessä tai teknologisessa oppimisympäristössä. Opettajan pedagogiset näkökulmat ja päämäärät sekä opettajan käsitys oppimis- ja opiskeluympäristön moniulotteisuudesta konkretisoituvat opettajan valinnoissa hänen suunnitellessaan suurempaa tai pienempää kokonaisuutta (esim. itsereflektion tai reflektion opetus, raportin kirjoittaminen) muodostaen pedagogisen oppimisympäristön.

Lähteet:

Biggs, J. & Tang, C. 2011. Teaching for Quality Learning at University. What the Student Does. 4. painos. Maidenhead, UK: Society for Research into Higher Education & Open University Press.

Jaatinen, R. 1998. Ajatuksia ammatillisesti suuntautuneesta kieltenopetuksesta esimerkkinä sosiaali- ja terveystieteiden englannin opetus. Teoksessa: Kaikkonen, P. & Kohonen, V. (toim.) Kokemuksellisen kielenopetuksen jäljillä. Tampere: Tampereen yliopisto. Tampereen yliopiston opettajankoulutuslaitoksen julkaisuja A14, 49–73.

Jaatinen, R. 2003. Vieras kieli oman tarinan kieleksi. Autobiografisen refleksiivinen lähestymistapa vieraan kielen oppimisessa. Tampere: Tampere University Press.

Jaatinen, R. 2007. Learning languages, learning life-skills: autobiographical reflexive approach to teaching and learning a foreign language. New York: Springer.

Kukkonen, H. & Marttila, L. 2017. Kuviteltua todellisuutta – ammattikorkeakoulu oppimisen ja opiskelun ympäristönä. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A. Tutkimuksia 19.

Oblinger, D.G. 2006. Space as a Change Agent. Teoksessa Oblinger, D. G. (ed.) LearningSpaces. Boulder, CO:Educause. Luettu 16.12.2019. http://classmod.unm.edu/external/educause/Educause_Chapter01_SpaceAsChangeAgent.pdf

Piispanen, M. 2008. Hyvä oppimisympäristö: Oppilaiden, vanhempien ja opettajien hyvyyskäsitteiden kohtaaminen peruskoulussa. Kokkola: Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius.

Stoller, F. 1997. Project work: A means to promote language content. English Teaching Forum, 35 (4), 2–9.

Stoller, F. 2002. Project work: A means to promote language content in methodology. Teoksessa Richards, J. C. & Renandya, W. A. (eds.) Methodology in language teaching: An anthology of current practice. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 107–120.

Stoller, F. 2004. Content-based instruction: Perspectives on curriculum planning. Annual Review of Applied Linguistics, 24, 261–283.

Taitokeskus 2018. Tays. Luettu 6.1.2020. https://www.tays.fi/fi_FI/Koulutus/Taitokeskus

Toikkanen, T. 2012. Sosiaalinen media ja oppimisen uudet mahdollisuudet. Teoksessa Ilomäki, L. (toim.) Laatussa e-oppimateriaaleihin. E-oppimateriaalit opetuksessa ja oppimisessa. Oppaat ja käsikirjat 2012:5. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy, 25–32.

Veermans, M. & Murtonen, M. 2017. Oppimisympäristö asiantuntijuuden kehittymisen tukena. Teoksessa Murtonen, M. (toim.) Opettajana yliopistolla. Korkeakoulupedagogiikan perusteet. Tampere: Vastapaino, 348–363.